

Ministeeriumide sõidukite majandamise otstarbekus

Riigikogu riigieelarve kontrolli komisjon
13.09.2016

Mida auditeerisime?

- Kas riigiasutused majandavad sõidukeid otstarbekalt, järgides seejuures riigivaraseaduse, riigieelarve seaduse ja riigihangete seaduse nõudeid?
- Kuidas riigiasutused riigi kehtestatud õiguslikus raamistikus
 - sõidukite soetamist planeerivad,
 - rahastamisviise leiavad,
 - riigihankeid korraldavad,
 - sõidukeid kasutavad?
- Auditeeritavad olid kõik ministeeriumid ja nende valitsemisala asutused (ehk riigiasutused), v.a Kaitsepolitseiamet, Teabeamet, põhiseaduslikud institutsioonid ja Riigikantselei.
- Auditi käigus analüüsiti infot ajavahemikus jaanuar 2013 kuni juuni 2015 kasutusel olnud kõigi sõidukite kohta, detailsete testide käigus kontrolliti kokku 112 sõiduki soetust.
- Auditeeritud perioodi lõpus ehk 30.06.2015. aasta seisuga oli riigiasutustel kokku 6400 sõidukit, millele lisanduvad Kaitseväge ja Kaitseliidu sõidukite registris olevad 4344 sõidukit, mis ei olnud liiklusregistris arvel ega olnud auditis tehtud analüüsi aluseks.

Peamised järeldused ja soovitused (1)

- **Olemasolevad autod on alakasutatud** ehk sõidukeid kasutatakse vähem, kui nende rentimisel või soetamisel on plaanitud, sh tasutakse rendimaksetega suurema läbisõidu eest, kui tegelikult kasutatakse. Ametisõidukitega tehakse ka erasõite.
 - Enne sõiduki ostmist tuleb hoolikalt läbi mõelda, mis eesmärgil ja kas sõidukit ikka tegelikkuses vajatakse ja hakatakse piisava intensiivsusega kasutama.
- Vaatamata sellele, et riigiasutused peavad sõidukite majanduslikuks elueaks 10 aastat, **vahetavad nad sõidukeid sagedasti** (enamasti 3–5 aasta tagant) ning kulutavad seetõttu kokkuvõttes rohkem raha, kui sõidukit pikema aja jooksul kasutades.
 - Tuleb läbi mõelda, millistel juhtudel on põhjendatud sõidukite sage vahetamine ja sellega seoses kokkuvõttes suuremate kulude tegemine ning millal on võimalik ja otstarbekas kasutada sõidukit pikema aja jooksul.

Peamised järeldused ja soovitused (2)

- **Regulatsioonid vajavad uuendamist ja ühtlustamist.**
 - Tuleb kehtestada sõidukite soetamiseks keskne standard, milles oleks muu hulgas arvestatud, millise tehnilise kirjeldusega sõidukit mingi riigiasutuse töökohustuste täitmiseks tarvis on.
 - Samuti tuleb üle vaadata ja korrastada sõidukite soetamise ning kasutamise regulatsioon ning kujundada ühtne praktika: kehtestada riigiasutuse sõidukite soetamise ja kasutamise põhimõtted ning rendilepingute tüüpvormid, ajakohastades seejuures valitsuse 1997. aasta määrused.
- **Sõidukite üksikult hankimine ei pruugi olla kõige mõistlikum**, kuna kasutamata jääb ühishankimisel tekkiv hinnasääst ning võimalus hoida kokku ka hanke korraldamisega kaasnevaid halduskulusid.
 - Võimaluse korral tuleb sõidukeid hankida tsentraalselt – näiteks Riigi Tugiteenuste Keskusesse vajalikku kompetentsust koondades ja valitsemisaladele teenust pakkudes.
 - Tsentraalse hankeüksuse üks roll peaks olema leida välise eksperdina sõidukisoovide ühisosa ning kõrvaldada hangetest üleliigsed tehnilised nõuded.

Peamised järeldused ja soovitused (3)

- Sõidukite soetamise **finantseerimine riigieelarvest vajab korrastamist.**
 - Rahandusministeeriumil tuleb välja töötada põhimõtted, mis võimaldavad riigiasutustel otsustada ja otsuseid põhjendada, millist sõidukite soetamise/kasutamise rahastamismudelit ja millal kasutada.
 - Praktikas on välja kujunenud olukord, kus sõidukite soetamiseks on riigiasutused võtnud riigile kohustusi viisil, mis ei ole kooskõlas riigieelarve seadustikuga.
- **Osa lepingute mõju rahandusstatistikale pole arvestatud.**
 - Osa kapitalirendi tingimustel sõlmitud lepingud ei ole raamatupidamises kohustusena kajastatud, mistõttu pole neid kohustusi arvestatud ka rahandusstatistikas.
 - Samale järeldusele jõudis Riigikontroll ka kohalike omavalitsuste sõidukite rendilepinguid auditeerides.

Omavalitsuste ja nende ühingute sõidukite rendilepingute mõju võlakoormusele

- Sõidukite rendilepingud mõjutavad ka omavalitsuste ja nende ühingute võlakoormust.
- 43% kohustustest ei kajastu netovõlakoormuse arvestuses.

Auditeerituid oli kokku 123, sh 83 KOVi ja 40 nendest sõltuvat üksust.	Kapitalirendi tingimustele vastavad rendilepingud, mis ei kajastu netovõlakoormuses (arv)	Kapitalirendi tingimustele vastavate rendilepingutega võetud hinnangulised kohustused seisuga 31.12.2015, mis ei kajastu netovõlakoormuses (summa eurodes) ¹
Kohalikud omavalitsused	100	861 894
Kohaliku omavalitsuse arvestusüksused	123	1 226 309

¹ Summa on hinnanguline (võtab arvesse auditeeritutelt küsitluse käigus saadud rendilepingute summat ja rendiperioodi). Sellele lisanduvad Tallinna linnavalitsuse 39 rendilepingust tulenevad summad.